

4. Ζώνη 1 Φύλλο 3

Φαίνεται μία καταποντισμένη πόλις εἰς τὴν Θάλασσαν

Α Β Α(π)

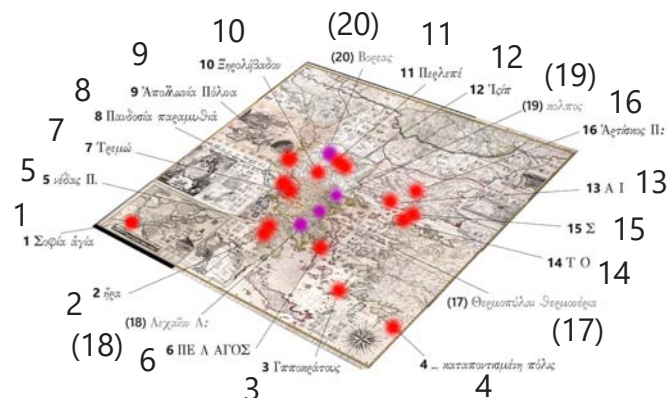

Υπόμνημα

Υπάρχει Δεν υπάρχει (π) παραλλαγή

Α Τύπου Α, Β Τύπου Β, Α(π) Τύπου Α(π)

Παράδειγμα διαφοράς στους Τύπους Α, Β και Α(π).

Σύνοψη των διαφορών-αλλαγών που δημιουργούν τους Τύπους Α, Β και Α(π): τα δύο πρόσωπα της Χάρτας και τους μορφασμούς της!

Τρικόγλειος Βιβλιοθήκη ΒΚΠ ΑΠΘ

Στην αριθμητικά πολυπληθή και θεματικά πολυ-σχιδή συλλογή της Βιβλιοθήκης του Αριστοτελείου εξέχουσα θέση κατέχει η *Τρικόγλειος Βιβλιοθήκη*, η σπουδαία αυτή δωρεά του ευπατρίδη του αιγυπτιακού ελληνισμού, Ιωάννη Τρικόγλου. Ανάμεσα στον πλούτο των βιβλίων και των άλλων θησαυρών της γνώσης και του πολιτισμού, υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός χαρτών με ιδιαίτερη ιστορική αξία όχι μόνο για τη χώρα και την ιστορία της αλλά και για τη διεθνή κοινότητα. Με προεξάρχουσα τη *Χάρτα* του Ρήγα Βελεστινλή –με την οποία γιορτάζουμε τα 220 χρόνια από την έκδοσή της στη Βιέννη και τα 90 χρόνια από την ίδρυση της Βιβλιοθήκης του Αριστοτελείου– αλλά και με άλλους χάρτες, προγενέστερους και μεταγενέστερους της *Χάρτας* και πάντα συναφείς με την ιστορική πορεία του ελληνισμού, η χαρτοθήκη της *Τρικογλείου Βιβλιοθήκης* συνιστά για τη Βιβλιοθήκη μας μια μονάδα ιδιαίτερης προστιθέμενης αξίας, σύμφωνα με τα διεθνώς καθιερωμένα ως αυτονόητα, αιώνες τώρα, στις εμβληματικές Βιβλιοθήκες του εξωτερικού.

Μαζί με τις ευχαριστίες μου σε όλους όσους συνέβαλαν, επιθυμώ να υπογραμμίσω ότι η έκθεση στο Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών ΑΠΘ και το βιβλίο που τη συνοδεύει, είναι επετειακές εκδηλώσεις της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης ΑΠΘ, αναδεικνύοντας συνάμα την *Τρικόγλειο Βιβλιοθήκη*, και συνιστούν παραδείγματα καλής πρακτικής χάρις στη ζωτικότητα και τη δυναμική του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και πρωτίστως του ανθρώπινου δυναμικού του.

Περικλής Μήτκας
Πρύτανης ΑΠΘ

ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.

Η Χάρτα τς Ρήγα ΤΑ ΔΥΟ (συν) ΠΡΟΣΩΠΑ

Μια άλλη ανάγνωση
του χάρτη

220 Χρόνια
Χάρτα

1797-2017

Έκθεση 6 Χαρτών

Θεσσαλονίκη
15.12.2017
14.01.2018

Η Έκθεση

Η έκθεση για τη *Χάρτα της Ελλάδος* του Ρήγα Βελεστινλή είναι πρωτίστως επετειακή, καθώς συμπίπτει με τα 220 χρόνια από την έκδοσή της στη Βιέννη (1797), τα 20 χρόνια από την επίσημη ανακήρυξη από το Υπουργείο Πολιτισμού (1997) των σωζόμενων στην Ελλάδα αντιτύπων της ως διατηρητέων μνημείων αλλά και με τα 260 χρόνια από τη γέννηση του Ρήγα (1757), εφόσον η χρονολόγηση αυτή είναι ακριβής.

Η έκθεση όμως συμπίπτει χρονικά και με τα 90+ χρόνια της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης ΑΠΘ, στην «Τρικόγλειο Βιβλιοθήκη» της οποίας φυλάσσεται αντίτυπο της *Χάρτας*, αλλά και με τα 90 χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος (1927) και τα 100 χρόνια του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης (1917), των οποίων τα αντίτυπα της *Χάρτας* επίσης συγκροτούν μέρος της έκθεσης.

Η έκθεση είναι πρωτότυπη, γιατί δεν ασχολείται με τις ιστορικές, πολιτικές, κοινωνικές και άλλες ιδεολογικού και φιλολογικού τύπου διαστάσεις της *Χάρτας* που άπτονται των ανθρωπιστικών επιστημών, αλλά εστιάζει στα άγνωστα μέχρι σήμερα τεχνικά και κατασκευαστικά θέματα της σύνταξής της ως χάρτη. Παρουσιάζεται για πρώτη φορά το ζήτημα των δύο (κυρίως) τύπων της *Χάρτας* που αποκάλυψε το 2008 η ψηφιακή ανάλυση αντιτύπων της και παραπέμπει σε δύο κύριες τυπολογίες.

Την ανάδειξη αυτών των άγνωστων πτυχών της *Χάρτας* επιχειρεί η έκθεση και η έκδοση που τη συνοδεύει, προσφέροντας μιαν άλλη, διαφορετική από τις μέχρι τώρα γνωστές, ανάγνωση.

Για πρώτη φορά έξι αντίτυπα της *Χάρτας* διαφορετικών τυπολογιών και προελεύσεων συναντώνται σε μια έκθεση, για να προσφέρουν στο κοινό τα χαρτογραφικά τους «μυστικά»: ένα από την Τρικόγλειο Βιβλιοθήκη ΒΚΠ ΑΠΘ, δύο από την

Τράπεζα της Ελλάδος, ένα από το ΕΒΕΘ, ένα από το Ίδρυμα Σύλβιας Ιωάννου και ένα από την Πασχάλειο Σχολή Καπεσόβου.

Το περιεχόμενο

Το περιεχόμενο της έκθεσης και του βιβλίου που τη συνοδεύει είναι το εξής:

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΧΑΡΤΑΣ: Το ιστορικό περιβάλλον, το χαρτογραφικό περιβάλλον και το χρονολόγιο της εποχής της σύλληψης της *Χάρτας*.

Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΤΑΣ: Η πολύφυλλος *Χάρτα*. Το «παράθυρο» της επιφάνειας της γης που απεικονίζει. Η διάταξη των δώδεκα φύλλων. Τα χαρτογραφικά πρότυπα της *Χάρτας*. Το προβολικό σύστημα της απεικόνισης. Τα σχεδιαστικά ζητήματα της *Χάρτας*. Η πυκνότητα των οικισμών και η σημασία τους. Τα περί των νομισμάτων της *Χάρτας*.

ΤΑ ΔΥΟ (συν) ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΧΑΡΤΑΣ: Οι τύποι **A**, **B** και **A(π)** με παραλλαγές και οι **20 διαφορές** στους Τύπους της *Χάρτας*.

Ο ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ ΚΑΙ Η ΧΑΡΤΑ ΤΟΥ ΡΗΓΑ: Η σχέση του Πίνακα του Γαζή με τη *Χάρτα*.

Τα δύο (συν) πρόσωπα της Χάρτας

Με την έκθεση και την έκδοση που τη συνοδεύει, αναδεικνύεται ένα μέχρι τώρα άγνωστο αλλά εξόχως γοητευτικό «εύρημα», αυτό των δύο προσώπων (τυπολογιών) της *Χάρτας* και μερικών παραλλαγών τους (ωσάν να πρόκειται περί μορφασμών των δύο προσώπων της) που είναι αποτελέσματα της ψηφιακής χαρτογραφικής ανάλυσης. Επιπλέον, από την χαρτογραφική ανάλυση των μη άμεσα ορατών στοιχείων της *Χάρτας*, όπως το απεικονιστικό σύστημα, η σχεδίαση της ακτογραμμής, τα χαρτογραφικά πρότυπα και η αντιγραφική επεξεργασία τους, καθίσταται ευχερέστερη η κατανόηση συνθε-

τικών και κατασκευαστικών θεμάτων που επιλέγει να ακολουθήσει και στα οποία παρεμβαίνει κυρίως εμπειρικά ο Ρήγας, υποστηρίζοντας όμως έτσι παράλληλα το μεγαλεπήβολο έργο του και τεχνολογικά.

Από τις παραμορφώσεις του γεωμετρικού περιεχομένου του χάρτη, προκύπτει ότι ο Ρήγας ακολουθεί αντιγραφικές τεχνικές της εποχής του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το χέρι του σχεδιαστή ήταν μόνον ένα, αλλά ενδεχομένως περισσότερα και πάντως όχι ίδιων δυνατοτήτων και τεχνικών εμπειριών.

Οι περιοχές με μεγαλύτερη χωρική αξιοπιστία και σε συμφωνία με τα έγκυρα χαρτογραφικά πρότυπα της εποχής είναι αυτές που πρωτίστως ενδιαφέρουν τον Ρήγα στη *Χάρτα* του: κυρίως οι περιοχές της ακτογραμμής του Αιγαίου. Σε κάθε περίπτωση όμως, η γεωμετρική αντιγραφική διαδικασία επικεντρώνεται στο περιεχόμενο του χάρτη και όχι στο προβολικό σύστημα, το οποίο αντίθετα ακολουθείται πιστότερα στον Πίνακα της Ελλάδος του Άνθιμου Γαζή, έργο συναφές με αλλά διαφορετικό από τη *Χάρτα*.

Η Χάρτα απεικονίζει τη χαρμολύπη του Γένους την εποχή της

Η *Χάρτα* ως σύλληψη γεννήθηκε και μεγάλωσε μέσα σε μια φρενίτιδα προσδοκιών και ανατροπών για το Γένος, στα λίγα μόλις χρόνια που μεσολάβησαν για την κατασκευή της, συμβολίζοντας μοιραία μια αενάως επαναλαμβανόμενη εθνική χαρμολύπη.

Με την πρώτη της εμφάνιση η *Χάρτα* μετασχηματίζεται αινιγματικά σε μύθο θελκτικό, για να φθάσει τελικά στη σύγχρονη μεταμόρφωσή της σε ιστορικό διατηρητέο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, άξιο θαυμασμού, σεβασμού και διαρκούς μελέτης.